

VOEDSELHULP

Samen tegen armoede

“Participatie van iedereen kan ertoe leiden dat armoede meer op de agenda komt, dat er meer aandacht aan wordt besteed”

Dit dossier kwam tot stand dankzij een samenwerking tussen de Beweging van Mensen met Laag Inkomen en Kinderen (BMLIK vzw), KRAS vzw en de Stadsacademie. BMLIK zet zich in voor structurele armoedebestrijding via dialoog: door ervaringen te verzamelen, drempels te bespreken en samen met betrokken actoren naar oplossingen te zoeken.

De inzichten en getuigenissen in dit document zijn ontstaan uit gesprekken en samenwerkingen tussen 2023 en 2025, binnen onder meer APIA, de werkgroep Voeding en het filmproject Over Datum.

We danken iedereen die aan dit traject heeft meegewerkt, waaronder Mathilde, Amber, Karleen, Joost, Cléïs, Wesley, Bram, Christine, Anders, Billy, Gery, Milan, Michelle, Lou, Karla, Andy, Guy en alle anderen die met hun tijd, inzet en inzichten aan dit traject hebben bijgedragen.

In wat volgt nemen we jullie mee in de inzichten die groeiden uit uiteenlopende gesprekken, ervaringen en getuigenissen. Deze zijn verweven met aanbevelingen en monden uit in drie hoofdbeleidsaanbevelingen.

Het bundelen van onze getuigenissen is voor ons geen eindpunt, maar een vertrekpunt voor verdere dialoog en structurele verandering.

BMLIK Gent vzw

Voedselondersteuning valt binnen het bredere kader van materiële noodhulp. De Stad Gent definieert materiële noodhulp als volgt:

“Materiële noodhulp is er voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie die te weinig eigen middelen hebben om bepaalde levensnoodzakelijke producten te kopen. De producten zijn gratis. Er kan gebruik gemaakt worden van de noodhulp bij acute nood en dient dus als tijdelijk vangnet. Het is een opstap tot een bredere en betere structurele begeleiding. Het bouwt mee aan (of kan een onderdeel zijn van) de weg uit de armoede.” [Stad Gent, Voedselhulp].

1/ VOEDSELHULP IS EEN GUNST, GEEN RECHT

In België bestaat geen wettelijk recht op voedselhulp.

Maar: iedereen heeft wél recht op een menswaardig bestaan, vastgelegd in de grondwet.

Wat betekent dit?

- Voedselhulp mag nooit de plaats innemen van structureel beleid.
- Er is meer overheidsinzet nodig om armoede en de vraag naar voedselhulp te verminderen.

2/ VOEDSELHULP IS GEEN STRUCTURELE OPLOSSING VOOR ARMOEDE

Voedselhulp biedt tijdelijke steun, maar pakt armoede niet structureel aan. Omdat organisaties afhankelijk zijn van giften en vrijwilligers, is toegang tot hulp geen afdwingbaar recht. Zolang voedselonzeekerheid bestaat, blijft voedselhulp noodzakelijk, maar ze moet dienen als hefboom naar structurele en rechtvaardige sociale ondersteuning.

Wanneer armoede niet structureel wordt aangepakt:

- Dan is het aannemelijk dat de vraag naar voedselhulp blijft toenemen (vergroot kloof vraag & aanbod).
- Vergroot het de bestaande ongelijkheden in toegang tot basisvoorzieningen.

Nood aan:

- Structurele oplossingen
- De actieve betrokkenheid van mensen met armoede-ervaring bij de ontwikkeling van beleid en maatregelen.

Voeding is een basisrecht. Iedereen moet toegang hebben tot eten.

ERVARINGEN EN GETUIGENISSEN

Doorheen het proces verzamelde we ervaringen en getuigenissen rond de beleving van voedselhulp.

Deze zijn onderverdeeld in verschillende thema's rond voedselhulp:

1. Juiste en tijdige informatie en kennis
2. Financieel onderzoek
3. Keuzevrijheid: kiezen tussen voedselbanken
4. Keuzevrijheid: kiezen tussen voeding
5. De vrijwilligers en de beleving van gebruikers

*HOREN ZIEN ZWIJGEN
GEHOORZAMEN, GEEN NEE ZEGGEN
AANNEMEN ÉN BLIJ ZIJN
EN DAN TOCH MAAR ... JEZELF VERLIEZEN*

1/ JUISTE EN TIJDIGE INFORMATIE EN KENNIS

Correcte en tijdige informatie is essentieel voor mensen die een beroep doen op (voedsel)hulp en de toegang hiervan.

Getuigenissen tonen hoe praktische drempels en onduidelijkheden kunnen zorgen voor onnodige stress, schaamte en moeilijke keuzes.

Bijvoorbeeld:

- Samenvallende afspraken, waardoor men moet kiezen tussen voedselophaling en andere verplichtingen/ engagementen.
- Gebrek aan voorafgaande informatie, waardoor men geen voldoende grote draagtas meebrengt en de goederen moeilijk naar huis moet dragen.

*Voedselhulp gaat niet alleen over eten.
Het gaat ook over toegankelijkheid, goede informatie en praktische
haalbaarheid.*

"Ik heb nu een initiatie gevolgd over wat je rechten zijn, en eh, ik ben echt verbaasd over hoe weinig ik weet over wat onze rechten zijn, Dus, eh,, ze komen van huis tot huis, standaard om je je rechten te geven, en nu, ja, als je dat doet, krijg je zo'n bundel, met alle informatie en dat doen ze goed, als ze training geven dan is dat altijd geweldig. Alle vragen die je hebt worden beantwoord, ze bellen je achteraf. Dus dat is OK, maar eigenlijk zou het standaard in het pakket moeten zitten als je naar het OCMW gaat, dat ze je dat automatisch geven."

AANBEVELINGEN:

Als informatie ontbreekt, voelen mensen zich sneller onzeker en minder menswaardig. Iedereen heeft recht op duidelijke en begrijpbare uitleg over hoe de voedselbedeling werkt, nog vóór ze voor het eerst langskomen.

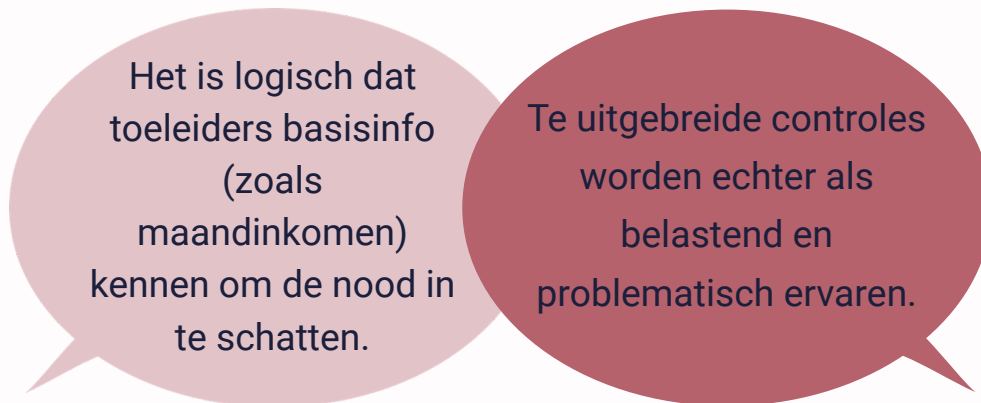
Daarom is het belangrijk dat toeleiders (OCMW, CAW, Dienst Outreachend Werk, Asiel en Vluchtelingen) bij elke doorverwijzing vooraf volgende informatie geven:

- Hoe de voedselbedeling werkt en wat er precies gebeurt.
- Wat mensen moeten meenemen.
- Of en hoe het uur kan aangepast worden.
- Welke regels gelden.
- Waar mensen nog terecht kunnen voor extra hulp of vragen.

Belangrijk dat er op een duidelijke en transparante manier wordt gecommuniceerd.

2/ FINANCIEEL ONDERZOEK

Er leven verschillende meningen over het gebruik van financieel onderzoek bij voedselhulp.

Wanneer de vraag groter is dan het aanbod, kan financieel onderzoek gezien worden als een legitiem middel om de beperkte ondersteuning toe te kennen aan wie die het meest nodig heeft.

AANBEVELINGEN:

Financieel onderzoek is in bepaalde omstandigheden begrijpelijk

MAAR

- Financiële onderzoek mag **niet worden genormaliseerd** of gezien worden als een automatische bureaucratische stap.
- Belang van een regelmatige reflectie/ evaluatie over de nood en proportionaliteit van de onderzoeken en vragen.
- De gebruikers moeten correct en respectvol geïnformeerd worden over waarom deze financiële onderzoeken gebeuren.

"bij mij bijvoorbeeld, persoonlijk was het, hoeveel betaal je voor elektriciteit, hoeveel betaal je voor water, wat zijn je vaste lasten, kosten voor medicijnen, ik zei bij alles, gaat je niks aan, gaat je niks aan, en dat gaat ze ook niks aan, het enige wat ze moeten weten is volgens mij, ja, ze hebben hulp nodig, de rest gaat ze niks aan,, ze doen echt veel te veel wat niet nodig is. Wat maakt het uit hoeveel elektriciteit ik betaal? Wie zegt dat ik zelf elektriciteit betaal? Waar ben je mee bezig? Het gaat om eten... en het zijn allemaal nutteloze dingen."

3/ KEUZEVRIJHEID: KIEZEN TUSSEN VOEDSELBANKEN

In Gent worden goedgekeurde aanvragers van voedselhulp toegewezen op basis van een territoriale kaart van de voedselbedeling en de woonplaats van de aanvrager.

Bij doorverwijzing naar een voedselbedeling is er **nood aan keuzevrijheid**:

- Mensen kunnen niet altijd bij de toegewezen voedselbedeling terecht door overlappende uren met werk of scholing.
- De territoriale toewijzing van voedselbedelingen sluit niet altijd aan bij de leefrealiteit van gebruikers.
 - Vb: ze wonen dicht bij een andere voedselbedeling maar horen territoriaal bij een andere.
- Het aanbod en de aanwezigheid van aanvullende ondersteuning verschillen sterk tussen locaties, waardoor gebruikers niet overal toegang hebben tot dezelfde diensten en omkadering.

"Ik heb geluk dat ik naar een heel goede voedselbank kan gaan. ... Er is ook een advocaat die er af en toe zit om je advies te geven. Je kan er koffie drinken. Een warm onthaal."

AANBEVELINGEN:

1/ Bij doorverwijzing (door OCMW, CAW of de Dienst Outreachend Werk, Asiel en Vluchtelingen) naar de voedselbedeling is er nood aan keuzevrijheid, rekening houdend met locatie, uren en persoonlijke voorkeuren.

2/ De verschillende voedselbedelingen moeten ruimte en middelen krijgen om een warm onthaal te organiseren of diensten te kunnen uitnodigen, zodat er een gelijkwaardig aanbod ontstaat tussen de voedselbedelingen.

Hefboom naar passende ondersteuning.

4/ KEUZEVRIJHEID: KIEZEN TUSSEN VOEDING

Bij verschillende voedselbedelingspunten is er geen keuzevrijheid tussen producten en een gebrek aan gezonde voedingsopties.

"Aanschuiven, nummertje trekken, lange rijen, schaamte, pasta, melk en suiker. Altijd hetzelfde, weinig groenten en fruit."

Mensen ervaren negatieve reacties als ze producten weigeren (door allergie, voorkeur, religie of overstock).

"En dan zeggen ze ja als je het niet neemt, krijg je de volgende keer minder, maar we krijgen al maar (eten) voor één klein kind, we zijn met z'n tweeën..."

AANBEVELINGEN:

1/ Mensen moeten keuzes kunnen maken (vb. eten kunnen weigeren).

2/ Een puntensysteem als mogelijke oplossing?

= Een systeem waarbij je een aantal punten krijgt, de "winkel" binnenstapt en zelf kiest wat je nodig heb.

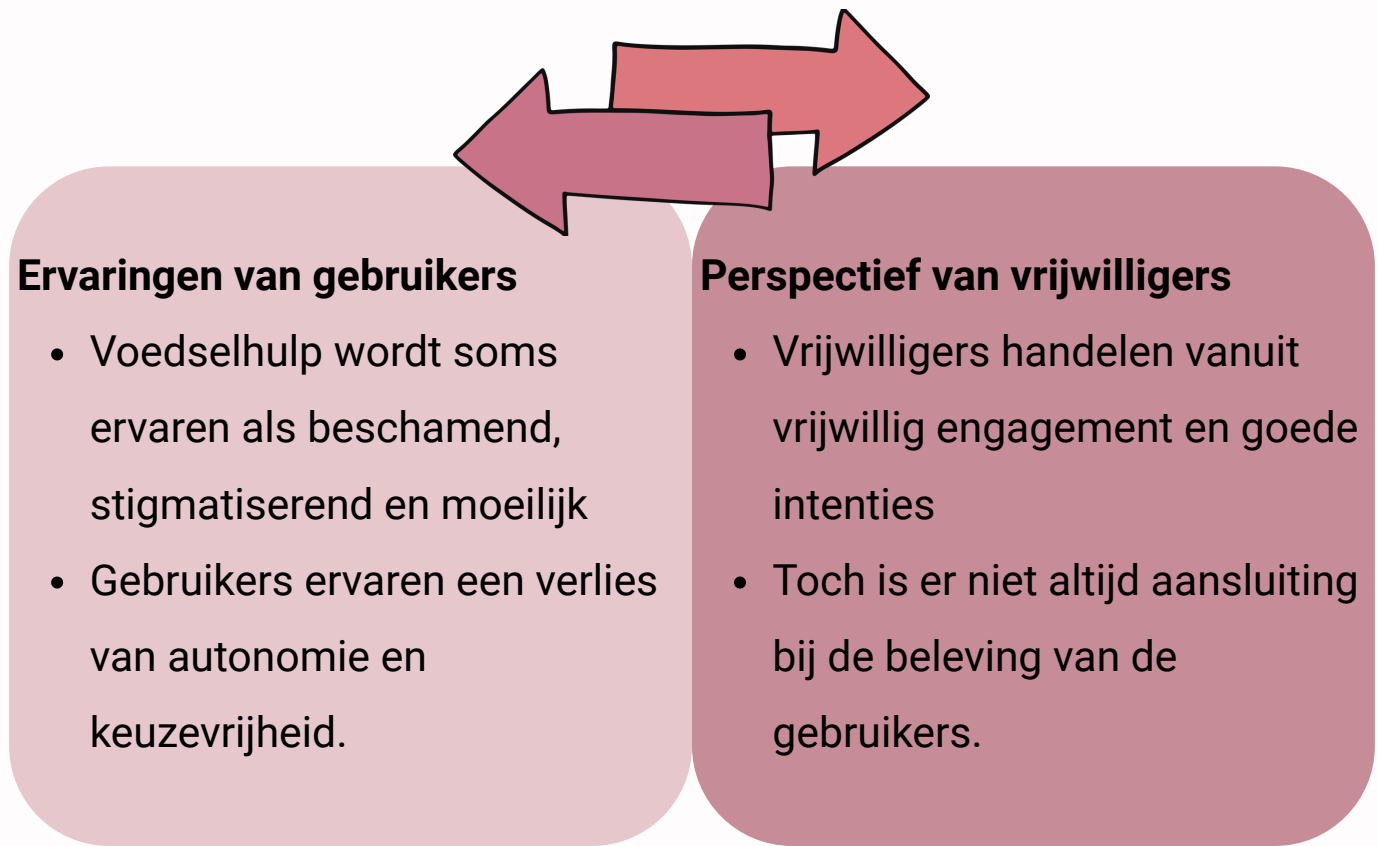
- Deze methode kan helpen om negatieve ervaringen te verminderen en keuzevrijheid te vergroten.
- Vrijwilligers en begunstigten hebben op die manier duidelijke richtlijnen om keuzes te maken binnen beschikbaar vraag en aanbod.
- Het moet echter voorzichtig worden toegepast: te strikte regels zouden leiden tot een wie het eerst komt, het eerst maalt-beleid.

"Daarom ben ik meer fan van een puntensysteem, waarbij je een aantal punten krijgt, je gaat de winkel in en je kunt punten uitgeven afhankelijk van wat je nodig hebt. Terwijl als je een pakket krijgt en je weigert het, dat is mijn ervaring, eh, ik vond het puntensysteem gewoon beter omdat ik dan mijn eigen producten kon kiezen."

"...terwijl het puntensysteem, ik vond het leuker omdat ik dan zelf mijn producten kon kiezen en ik echt kon nemen wat ik nodig had."

5.1. VERSCHIL TUSSEN INTENTIES EN ERVARINGEN

De kloof die kan ontstaan tussen beleving en intentie kan echter zorgen voor **negatieve ervaringen en wederzijds onbegrip**.

5.2. VERWACHTINGEN BIJ VOEDSELBEDELING

Belang van wederzijds empathisch handelen:

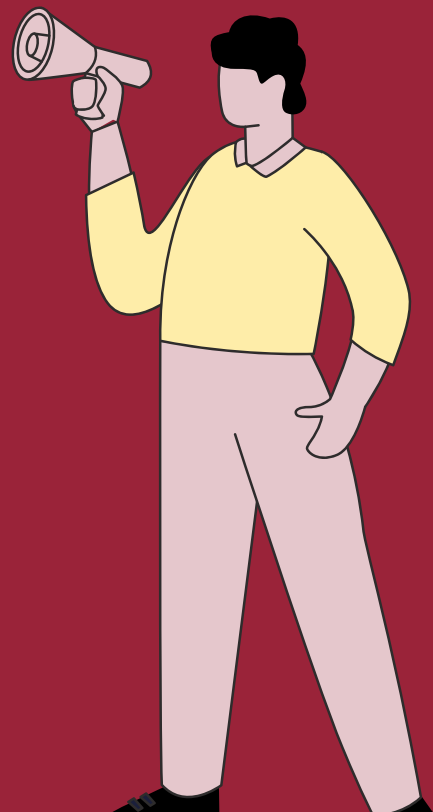
- Iemand welkom laten voelen
- Tijd nemen om te luisteren
- Een kop koffie kunnen drinken

Het gaat niet enkel om voedsel. Het gaat om hoe iemand ontvangen wordt. Mensen moeten zich veilig, gerespecteerd en menswaardig voelen als ze naar de voedselhulp gaan.

"Ik heb ook al gezien dat iemand geen toelating kreeg tot de voedselbedeling. Achteraf kreeg die dat wel via straathoekwerk, maar dat is dan steeds zeer tijdelijk en dan dien je het opnieuw te vragen. Ook dit voelt als bedelen."

"Niet altijd dat belerend vingertje, van je moet dit, je moet dat en een vriendelijk woord dat zou ook veel doen".

"[...] dan zeggen ze 'ja maar eh je moet blij zijn dat we je iets geven, en dan ga je eten weigeren'. en dan gaan ze mensen uitschelden."

AANBEVELINGEN:

1/ Voedselhulp als hefboom.

= Voedselhulp als hefboom is een tijdelijke oplossing, GEEN permanent antwoord.

Warm onthaal als tool:

- Investeer als lokaal beleid in voldoende middelen en geschikte ruimtes waar mensen in rust en veiligheid kunnen praten.
- Stimuleer samenwerking met andere diensten (OCMW, sociaal werk, juridisch advies) tijdens warm onthaal zodat verdere ondersteuning kan worden aangeboden.
- Tijd & ruimte creëren voor gesprek en koffie.

2/ Menswaardigheid staat centraal.

- Zorg dat gebruikers zich gehoord, gerespecteerd en veilig voelen.
- Start met een neutrale, respectvolle basishouding: luisteren, vriendelijk zijn, geen oordeel & mensen in hun waarde laten.

:3/ Vrijwilligers & Gebruikers

3.1. Vormingen

Vrijwilligers zijn onmisbaar en een grote meerwaarde binnen voedselbedeling.

Belang van een **wederzijds respectvolle** houding:

- Vermijd stigmatiserende uitspraken (bv. “ze moeten blij zijn dat ze iets krijgen”)
- Zet in op bewustwording rond armoede via automatische vormingen voor nieuwe vrijwilligers.
 - Vormingen over: wat is armoede, hoe ervaren mensen in armoede voedselbedeling, hoe omgaan met moeilijke interacties, etc.

3.2. Samen in dialoog gaan

In dialoog gaan met alle betrokken actoren (gebruikers, vrijwilligers, sociaal werkers, beleidsmakers, etc.).

Een **dialoog** waarin:

- Aanbieders en gebruikers elkaar beter leren kennen.
- Intenties en ervaringen worden uitgesproken, zodat wederzijds begrip kan groeien.
- Structurele aanpassingen realiseren vanuit dialoog. De besproken drempels van gebruikers en andere actoren aanpakken.

“Ik heb het geluk dat ik naar een heel goede voedselbank kan gaan. ... Er is ook een advocaat die er af en toe zit om je advies te geven. Ik ken er heel wat mensen. Je kan er koffie drinken. Een warm welkom? Dat gebeurt daar.”

Kun je daar met de vrijwilligers praten?

“Ja, amai. Heel goed. Het is altijd van "Hoe gaat het met je?", "Kunnen we iets doen?", "Is alles goed?". Ik heb momenteel problemen met mijn gezondheid en ze hebben ook hulp aangeboden voor het geval ik niet zelf naar huis kan komen.”

BELEIDSAANBEVELINGEN:

VOEDSELONDERSTEUNING IS NOODHULP.

HET IS GEEN OPLOSSING VOOR ARMOEDE OP LANG TERMIJN.

1/ INVESTEER IN STRUCTURELE ARMOEDEBESTRIJDING

Voedselondersteuning biedt een tijdelijke oplossing, maar pakt de structurele oorzaken van armoede niet aan. Beleidsfocus moet daarom liggen op beter armoedebeleid als duurzame oplossing.

Beter armoedebeleid omvat onder andere:

- Leefbaar inkomen: hogere uitkeringen en minimumlonen
- Meer betaalbare huisvesting
- Toegang tot gezond voedsel: betaalbare en gezonde voeding.
- Aangepast werk & begeleiding: ondersteuning naar de arbeidsmarkt en passend werk.

Het antwoord is niet het verder structureel uitbouwen van voedselondersteuning. We moeten kritisch blijven kijken naar het systeem van voedselondersteuning.

**Voedselhulp zonder
structureel sociaal beleid
ondergraaft de realisatie van
mensenrechten.**

BELEIDSAANBEVELINGEN:

2/ GEBRUIK VOEDSELONDERSTEUNING ALS HEFBOOM

Zolang voedselondersteuning nodig is, moeten ze werken als een hefboom. Voedselondersteuning is waardevol wanneer ze tijdelijk, kwaliteitsvol en ondersteunend wordt aangeboden.

Plekken waar voedselondersteuning wordt gegeven zijn ideaal als:

1. Informatiepunten

- Mensen kunnen er informatie over hun rechten krijgen
 - Vb: uitkeringen, woonondersteuning, gezondheid en schulden
- Diensten zijn er aanwezig voor informatie en uitleg
 - Vb: advocaat, maatschappelijke werker en rechtenverkenner die mee zoeken welke stappen iemand kan zetten.

Het is een plek om mensen te informeren en dooverwijzen naar passende ondersteuning.

2. Warm onthaal

- Een plek waar mensen tijd en ruimte hebben om in gesprek te gaan, gehoord voelen, dialoog kan zijn, etc.

Voedselondersteuning wordt op die manier iets waar gebruikers informatie kunnen verkrijgen maar eveneens breder, een centrale plek met diverse diensten.

Door een veilig en warm onthaal met verschillende diensten kan er minder schaamte en stigma zijn en bevordert het actieve deelname aan structurele oplossingen.

BELEIDSAANBEVELINGEN:

3/ LUISTER NAAR EN ERKEN ERVARINGSDESKUNDIGHEID

De stemmen van gebruikers en vrijwilligers moeten een centrale plaats krijgen in beleid, uitvoering en evaluatie van voedselondersteuning. Zij weten uit ervaring wat werkt, wat ontbreekt en wat nodig is om voedselhulp rechtvaardiger en menswaardiger te maken.

Dit vraagt om:

- Structurele participatie
 - Geen eenmalige bevraging, maar vaste en duidelijke inspraakmomenten.
- Echte betrokkenheid: meepraten, meebeslissen en meewerken aan oplossingen (co-productie).
- Gezamenlijke uitwerking
 - Samen bepalen hoe participatie vorm krijgt
 - Betrokkenheid van gebruikers, vrijwilligers, organisaties en beleid
- Een veilig en toegankelijk kader
 - Respect voor het tempo van deelnemers
 - Ruimte voor verschillende manieren van deelnemen
 - Vertrouwen: deelname heeft geen impact op de hulpverlening
- Transparante terugkoppeling
 - Duidelijk maken wat er met de input gebeurt.
 - Zichtbaar maken welke veranderingen worden doorgevoerd.

MAAK BELEID MET MIJ
NIET VOOR mij

www.bmlik.be

BEWEGING

van mensen met laag inkomen en kinderen

BMLIK vzw Gent

 Adres: Nieuwebosstraat 3, 9000 Gent

Coördinator

Frederik Mortier

TEL: 04 84 94 07 65

Groepswerker

Kato Defloo

TEL: 04 86 94 59 84

 info@bmlik.be

 Facebook: <https://www.facebook.com/bmlik>

 Instagram: [bmlik vzw](https://www.instagram.com/bmlik_vzw)

Bundel door Mathilde Verhelst
Finale versie Kato Defloo